

УДК 351: 327.57

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9\(27\)-129-138](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9(27)-129-138)

Кухарчук Петро Михайлович кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління та адміністрування, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти», вул. Грушевського, 13, м. Вінниця, 21050, тел.: (0432) 55-65-60, <https://orcid.org/0000-0002-2051-3298>

Білик Олег Олександрович кандидат технічних наук, доцент, проректор, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти», вул. Грушевського, 13, м. Вінниця, 21050, тел.: (0432) 55-65-63, <https://orcid.org/0000-0001-5088-1115>

Поважук Олена Петрівна методист кафедри управління та адміністрування, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти», вул. Грушевського, 13, м. Вінниця, 21050, тел.: (0432) 55-65-63, <https://orcid.org/0000-0003-3645-0305>

ЗАКОНОДАВЧО-ПРАВОВІ ОСНОВИ З РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ

Анотація. Україна у 2014 році підписала і ратифікувала 2014 Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угоди про асоціацію між Україною та ЄС).

Таким чином, вибір проєвропейського курсу розвитку й поступового входження в геополітичну структуру Західної Європи, узгоджується з принципами демократизації суспільства України. На сьогодні, порушення цілісності кордонів російською федерацією, ведення військових операцій на території України є великою загрозою сутності держави.

Поряд з тим, є багато внутрішньодержавних факторів: високий рівень корупції; перешкоди, що заважають громадянському суспільству здійснювати контроль за діяльністю органів влади.

Прагнення громадян до євроінтеграції вимагало від органів державної влади не тільки до якісно нового формату політичних та економічних відносин із ЄС, а й до суттєвих перемін внутрішньої адміністративно-господарської системи та нормативно-правової бази (адаптація вітчизняного законодавства до законодавства ЄС).

Вироблення та впровадження законодавчо-правової бази, яка буде спрямована на імплементацію демократичних принципів управління на всіх

рівнях життя соціуму та в усіх сферах його діяльності, захист прав і свобод людини, загалом на утвердження в Україні реального громадянського суспільства. Як свідчить сьогоднішня, раніше підписаний «Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї», в якому сказано, що Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки підтверджують їх зобов'язання утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України, і що ніяка їхня зброя ніколи не буде використовуватися проти України, крім цілей самооборони або будь-яким іншим чином згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй [1]. Він не спрацював, і країна, яка виступала гарантом, сама ж порушила меморандум, стала країною агресором, яка впроваджує геноцид проти українського народу.

Ключові слова: громадянське суспільство, органи державної влади, євроінтеграція України, Угода про асоціацію між Україною та ЄС, меморандум.

Kukharchuk Petro Mykhailovych Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Administration, «Vinnytsia Academy of Continuing Education», Hrushevskoho St., 13, Vinnytsia, 21050, tel. : (0432) 55-65-60, <https://orcid.org/0000-0002-2051-3298>

Bilyk Oleh Alexandrovych Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work and Monitoring the Quality of Education, Municipal Higher Education Institution «Vinnytsia Academy of Continuing Education», Hrushevskoho St., 13, Vinnytsia, 21050, tel.: (0432) 55-65-63, <https://orcid.org/0000-0001-5088-1115>

Povazhuk Olena Petrivna Methodist of the Department of Management and Administration, «Vinnytsia Academy of Continuing Education», Hrushevskoho St., 13, Vinnytsia, 21050, tel. : (0432) 55-65-60, <https://orcid.org/0000-0003-3645-0305>

LEGISLATIVE BASIS ON THE IMPLEMENTATION OF THE EUROINTEGRATION COURSE OF UKRAINE

Abstract. In 2014, Ukraine signed and ratified the 2014 Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other (hereinafter-the Association Agreement between Ukraine and the EU).

Thus, the choice of pro-European course in development and gradual entry into the geopolitical structure of Western Europe is consistent with the principles of

democratization of society of Ukraine. To date, the violation of border integrity by the Russian Federation, conducting military operations in the territory of Ukraine is a great threat to the essence of the state.

At the same time, there are many internal factors: high levels of corruption; Obstacles that prevent civil society to control the activities of the authorities.

The desire of citizens for European integration required from public authorities not only for a qualitatively new format of political and economic relations with the EU, but also for significant changes in the internal administrative and economic system and regulatory framework (adaptation of domestic legislation to EU legislation).

The development and implementation of the legislative framework, which will be aimed at the implementation of democratic principles of management at all levels of life of society and in all spheres of its activity, protection of human rights and freedoms, in general to establish real civil society in Ukraine. According to the present, the previously signed "Memorandum of Security Guarantees in connection with Ukraine's accession to the Nuclear Weapon Non -Publication Treaty", which states that the Russian Federation, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the United States confirm their obligations To refrain from the threat of force or its use against the territorial integrity or political independence of Ukraine, and that no weapons will never be used against Ukraine other than self-defense purposes or in any way in accordance with the Charter of the United Nations [1]. He did not work, and the country, which was the guarantor, itself violated the memorandum, became the country of the aggressor, which introduces genocide against the Ukrainian people.

Keywords: Civil society, public authorities, European integration of Ukraine, the Association Agreement between Ukraine and the EU, a memorandum.

Постановка проблеми. Прагнення України вступити в Європейський Союз зумовлені метою забезпечити національну цілісність країни, створити умови для соціальної захищеності населення. Насамперед, щоби забезпечити взаємодію громадянського суспільства й органів державної влади, необхідністю відбудови основ партнерства, соціальної справедливості, подолання адміністративної бюрократії в ухваленні рішень і виробленні стратегій розвитку демократичного суспільства, соціальної захищеності.

Поряд з тим, необхідно на сучасному перехідному етапі побудови демократичного суспільства враховувати наявні чинники, які характеризують суспільство як громадянське, а владу – як демократичну. На нашу думку, них відносяться:

➤ бурхливі безперервні зміни, в яких відбуваються економічні, соціальні, політичні зміни парадигм побудови громадянського суспільства,

розподіл влади в цих змінах відбується не передбачувано, що породжує недовіру до органів державної влади;

➤ одночасне реформування усіх галузей економіки зумовлює втрату автономності уже діючих еліт, їхнього впливу на суб'єкти прийняття владних рішень;

➤ швидка зміна балансу між центрами прийняття рішень впливає на побудову балансу між державою і громадянським суспільством, росту протиріччя між вимогами, що висувуються новими політичними партіями і соціумом;

➤ необхідність розвинутої політичної структуризації суспільства, яке базується на взаємодії органів державної влади і прагненнями громадян до життя на принципах побудови Європейського Союзу.

Однак, органи державної влади зі свого боку повинні виступати насамперед організуючим елементом у соціумі, тобто виробляти такий інституційний механізм врядування, який заохочуватиме соціум до взаємодії, приймаючи законодавчо-правові основи, організаційно-адміністративні рішення й інформаційно-комунікативні умови, для реалізації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством. Що гарантуватиме прийняття України повноправним членом країн Європейського Союзу.

На нашу думку, дослідження, яке б висвітлювало взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади, в якому б системно було проаналізовано їхню взаємодію в контексті євроінтеграції України та з урахуванням стратегічних пріоритетів забезпечення національної безпеки, у становленні демократичного врядування проводилося не повній мірі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні, вітчизняні учені досліджували теоретичні основи, умови євроінтеграційного курсу України в контексті підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, зокрема В. Устименко, Ф. С. Генсен, О. Бурлюк, К. Вольчук, Р. Драгнєва, К. Зарембо, П. Касула, М. Кузьо, С. Павлюк, С. Степаненко, С. Куц, Н. Шаповалова, та ін.

Аналіз механізмів забезпечення національної безпеки, принципів й пріоритетів національних інтересів України, громадських об'єднань здійснювали О. Корнієвський, О. Глазов, В. Желіховський, В. Ліпкан, Ю. Максименко, Б. Парахонський, Г. Яворська, В. Крутов.

О. Косілова, В. Кравчук, О. Радченко, С. Рябов, Л. Томаш, Ю. Якименко досліджували змістовно-сутнісні характеристики «громадянське суспільство», співвідношення громадянського суспільства і держави, політичні функції громадянського суспільства.

Сучасний стан упровадження громадянської освіти – І. Іванюк, О. Овчарук, А. Терещенко, а О. Бабкіна, О. Крутій, Є. Романенко вивчали налагодження комунікації між органами державної влади та громадськістю.

Мета статті – проаналізувати основні аспекти взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади з реалізації впровадження демократичних механізмів ефективного врядування, які застосовуються в країнах Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Прагнення суспільства України до вступу в Європейський Союз було настільки сильним, що коли 2014 році органи влади змінили свій курс, почали впроваджувати політику відтермінування, це призвело до супротиву на майдані. Через те, що в основі розвитку, функціонування, будь-якої держави як окремого національного утворення перебуває можливість збереження національної цілісності державних кордонів, національної безпеки, функціонування демократичних принципів побудови громадянського суспільства.

На нашу думку, створення таких умов функціональної спроможності країни, вимагає впровадження принципів, які регулюють нормативно-правові основи, а саме: на національному, міждержавному й міжнародному рівнях.

Поряд з тим, органи державної влади повинні дотримуватися законодавчих та виконавчих механізмів становлення громадянського суспільства в Україні, враховувати інтереси громадських утворень, недержавних інституцій, рухів. В законодавстві чинному на сьогодні передбачено функції нагляду і контролю громадських об'єднань за діяльністю органів державної влади [2].

Проте, державно-громадська взаємодія супроводжується вирішення низки проблем, які залежать від рівня демократії в суспільстві, економічного розвитку, ідеології, міжнародної політики, історичних установок та інших. У кожній країні формується своя система такої взаємодії.

Отже, як свідчить накопичений світовий досвід, держава виконує свої функції як суто політичний інститут, інструмент володарювання. Звідси завдання: зміцнення позицій групи, яка досягла влади, тобто легітимності правлячого режиму. Таким чином взаємодія органів державної влади з громадянським суспільством будується за принципом володарювання і підлеглості. Наприклад, в тоталітарному режимі вона може бути повністю усунута, в демократичному – проявляється через діяльність політичних партій, груп інтересів, електоральної активності громадян.

Наступний тип взаємодії утворюється, коли держава має головною метою врегулювання та упорядкування соціальних взаємин людей. Тут ми остерігаємо відносини керуючих і керованих. Громадянське суспільство представлене людьми, що вступають в асоціацію один з одним не для діалогу з владою, а для самостійної реалізації власних інтересів у різних сферах. В країнах Європейського Союзу така можливість реалізується домінуючим в суспільстві середній клас. На жаль, Україні ж на даний час він недостатньо представлений, тому гальмується механізм розбудови громадянського суспільства.

В країнах з розвинутою демократією притаманний тип взаємодії що характеризується основами законодавчо-правовими, коли держава виступає як об'єднання громадян, як сукупність специфічних, багатогранно-змістовних організацій, завдання яких полягає в реалізації побудови громадянського суспільства, задоволення інтересів усіх членів суспільства і наданні людям конкретних практичних необхідних послуг потрібних для їх життєдіяльності.

На нашу думку, розбудова в Україні такого громадянського суспільства, коли воно контактує з державою не як суб'єкта, а як об'єкт, що отримує послуги. Ключові питання життєдіяльності країни будуть вирішуватися громадянським суспільством, а у випадку неспроможності останнього держава надає йому послуги з реалізації прав та усунення дисбалансів.

Порівнюючи одну з найбільш поширених, зокрема Американську модель, яка побудована на ліберально-конституційній демократії, для якої характерне громадянське суспільство. Вона характеризується поділом влади, має інституціолізоване вето, двопалатний парламент. Звідси механізм взаємозв'язків між державою і суспільством. В США партії функціонують як електоральні апарати, які висувають кандидатів на вибори.

Європейська модель взаємодії держави та громадянського суспільства ґрунтується на принципах суверенної демократії, заснованої на владі народу, якою характерні країни Європейського Союзу. Партії відіграють вирішальну роль у взаємодії держави та громадянського суспільства. Звідси ґрунтується можливість об'єднанням можливості тиску на органи державної влади та діючи або через них, або через механізми виходу безпосередньо на уряд.

Прагнення суспільства України до європейської моделі демократії ближче тому, що історично притаманно було прийняття важливих рішень для громади на віче, іще за доби козацької вільності. Проте, слід зауважити, що на сучасному етапі відбувається трансформація європейської моделі: зростає роль мас-медіа, посилюється вплив на політику різного роду громадських і неурядових об'єднань, в тому числі міжнародних. Все це викликано процесами глобалізації в світі, що також відноситься і до України.

Позитивним кроком стало розроблення після Революції Гідності (2014 рік) й підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, і корелятивний зв'язок між документами вбачається насамперед у пріоритетності приведення національної правової бази відповідно до законодавства ЄС. І вже проект другого Плану Дій було винесено на онлайн-обговорення громадськості, де було впроваджено три регіональні заходи, на яких представники громадських організацій запропонували свої рекомендації щодо зобов'язань (антикорупційні ініціативи задля поліпшення діяльності держустанов учасниками обговорень були визначені як пріоритетні).

Досягненням вважаємо, що на вимогу громадських об'єднань України пріоритетами другого Плану Дій стали антикорупційна реформа і залучення

громадськості до вироблення політики на місцевому рівні в рамках децентралізації.

На нашу думку, така еволюція механізмів залучення громадянського суспільства у реалізації вироблення стратегій розвитку країни, підтверджує щодо тенденцій збільшення можливостей і зацікавленості громадських об'єднань в розробці нормативно-правових актів національного значення. А саме: подолання корумпованості органів влади; неспроможності органів влади розробляти та імплементувати рішення щодо вступу повноцінним членом Європейського Союзу.

На сьогодні прийнята низка нормативно-правових актів, які сприяють становленню громадянського суспільства, наближенню його до європейських принципів демократії, це: указ Президента України «Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» 2004 р.; Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади 2008 р.; постанову уряду «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» 2010 р., закон «Про доступ до публічної інформації»; закон «Про громадські об'єднання», указ Президента України «Питання сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні»,

Отже, на сьогоднішній день сформована в більшій мірі політико-правова база для побудови громадянського суспільства в Україні, спроможної взаємодії його інститутів з інститутами держави, шляхів реалізації вступу Європейський Союз.

Указом Президента України від 21 квітня 22 року затверджено «Національну раду з відновлення України від наслідків війни» [3], положення про її роботу. Яка у липні 2022 року представила Проект «Плану відновлення України Матеріали робочої групи «Європейська інтеграція» [4].

Зазначаючи, що у лютому 2022 року, Російська Федерація здійснила неспровокований повномасштабний напад на Україну, розпочавши перше відкрите воєнне протистояння між державами у Європі з часів Другої світової війни. Реагуючи на екзистенційну загрозу державі, Президент України Володимир Зеленський подав заявку про вступ до Європейського Союзу 28 лютого 2022 року, активізувавши таким чином процес європейської інтеграції в державі. Вже 15 червня Європейська комісія рекомендувала надати Україні статус кандидата у члени ЄС, а 24 червня Європейська Рада надала Україні статус кандидата у члени ЄС. Ці події визначають напрямок і темп роботи у сфері європейської інтеграції на майбутнє і роблять євроінтеграцією однією з найбільш нагальних задач у повоєнному відновленні України Метою цього розділу Плану відновлення є досягнення відповідності України критеріям повноправного членства та готовності до вступу в ЄС [4].

Метою Плану відновлення є досягнення відповідності України критеріям повноправного членства та готовності до вступу в ЄС. Поряд з тим, слід зазначити, що група з європейської інтеграції є наскрізною відносно інших груп Національної ради з відновлення України від наслідків війни.

Відповідно, група з європейської інтеграції співставила напрацювання усіх робочих груп між собою для уникнення невідповідностей та дублювань та забезпечила включення релевантних євроінтеграційних положень до напрацювань відповідних секторальних груп. У межах робочої групи з питань європейської інтеграції не створювалися окремі підгрупи, оскільки процес європейської інтеграції є надзвичайно комплексним. У межах розділу Плану відновлення присвяченого європейській інтеграції покриваються теми впровадження євроінтеграційних реформ та наближення до *acquis* ЄС, збільшення інституційної спроможності органів влади, здійснення відновлення з урахуванням принципів та стандартів Європейського Союзу, а також здійснення процедурних заходів з наближення до ЄС [4].

Серед основних завдань та необхідних заходів/кроків (короткострокових) етапу «Економіка воєнного часу: Все для перемоги!», червень – грудень 2022р., План відновлення України ставить: забезпечити інституційну та адміністративну спроможність Уряду, Парламенту та органів виконавчої влади для проведення реформ, імплементації *acquis* ЄС та виконання завдань, пов'язаних з процесом набуття членства України в ЄС.

Що в свою чергу передбачає підвищення інституційної спроможності органів виконавчої влади та збільшення людського капіталу, залученого до євроінтеграційних реформ, імплементації *acquis* ЄС з метою виконання завдань, пов'язаних з переговорами стосовно набуття членства України в ЄС та недопущення погіршення умов праці[4].

Слід зазначити, що при підготовці Плану відновлення України спостерігаються тенденції формування соціальної, правової держави та громадянського суспільства в Україні, де домінує оптимізація розвитку громадянського суспільства та його взаємодії з державою. Започатковується модель взаємодії держави та громадянського суспільства та її подальшу еволюцію, модель взаємодії.

На нашу думку, побудова соціальної правової держави і громадянського суспільства в Україні в політичній сфері повинно бути й подальшому закріпленій принцип багатопартійності, створення державою на основі закону рівних умов для діяльності політичних партій, інших об'єднань громадян.

Також, не повинно бути заборона будь-якій політичній партії чи громадської організації, щодо можливості привласнювати собі право здійснювати державну владу, що призводить до авторитарного стилю управління і як наслідок до диктатури.

Необхідна збереження проведення виборів на реальній багатопартійній основі, щоб в ідеологічній галузі не могла будь-яка ідеологія зводитися до рангу державної, уже не кажучи про конституційний рівень.

В публічного врядуванні перевага децентралізації публічної влади, зміцнення місцевого самоврядування, зняття надмірної державної опіки над територіальними громадами.

Цілком логічним є запропонований механізм підготовка спеціальних навчальних програм для державних службовців (на національному та субнаціональному рівнях) на теми: політика згуртованості ЄС, принципи політики згуртованості ЄС, робота зі структурними фондами ЄС (ERDF, ESF, CF, EAFRD, ESI), міжнародною допомогою та МФО, робота з інструментами (програмами) Pre-accession Assistance (IPA) ЄС, стратегічне планування та програмування в контексті політики згуртованості, управління проектами (проектний менеджмент), транскордонне співробітництво тощо [4].

Слід відзначити, що позитивним стало, з ініціативи численних громадських організацій в Україні, втілення інноваційної моделі врядування, яка багато років впроваджена в країнах ЄС, – електронна демократія, в основі якої, по суті, перебувають загальнолюдські демократичні принципи й активності громадянського суспільства у взаємодії з владою, але яка ґрунтується на використанні всього комплексу інформаційно-комунікаційних і програмних технологій. Упроваджуються зовсім нові для України механізми взаємодії громади й державної влади: е-консультації, е-звернення, е-петиції. Законодавчо унормовано доступ до публічної інформації (відкриті дані), а також введено практику громадського бюджету участі як головного чинника прозорості фінансової діяльності державної влади [5, с. 178-180].

Висновки. Для здійснення процесу набуття членства України в ЄС, необхідно оптимізувати розвиток українського соціуму, а саме: щодо політико-правових основ, які зумовлюють потребу адаптації державно-правових актів європейської цивілізації до традицій і ментальності українського народу.

Поряд з тим, зберігаючи цінності українського народу розвивати економічну свободу, яка тісно переплетена соціальна можливостями, які потребують суспільних відносин з високим рівнем свободи й відповідальності суб'єктів, формування середнього класу.

Невідкладними завданнями постають проблеми подолання відриву держави від потреб соціуму, який вимагає розширення участі громадян в управлінні державою, системної співпраці на принципах партнерства органів державної влади з елементами громадянського суспільства, громадських об'єднань, рухів.

Посилення участі громадськості у виробленні державної політики, їхнього впливу на роботу органів державної влади, підвищення прозорості й гласності,

доступності до адміністративних послуг, створення механізмів відповідальності органів державної влади перед суспільством.

Література:

1. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. [Електронний ресурс] – URL: <https://cutt.ly/VVbPgLS>
2. Про національну безпеку України / Закон України. [Електронний ресурс] – URL: <https://cutt.ly/mVEmJE7>
3. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни/ Указ президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022. [Електронний ресурс] – URL: <https://cutt.ly/RVEJfQY>
4. Проект «Плану відновлення України / Національна рада з відновлення України від наслідків війни. [Електронний ресурс] – URL: <https://cutt.ly/YVEJxUI>
5. Хомей О.Д. Взаємодія громадянського суспільства та органів державної влади в умовах інтеграції України в ЄС: ... канд. політ. наук : 25.01.01 / Національний інститут стратегічних досліджень, Київ, 2021. с. 221

References:

1. Memorandum pro garantii bezpeki u zv'язku z priednannjam Ukraїni do Dogovoru pro nerozpovsjudzhennja jadernoї zbroї [Memorandum on security guarantees in connection with the accession of Ukraine to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons]. *cutt.ly* Retrieved from <https://cutt.ly/VVbPgLS> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukraїni «Pro nacional'nu bezpeku Ukraїni» [The Law of Ukraine “On national security of Ukraine”]. (n.d). *cutt.ly* Retrieved from <https://cutt.ly/mVEmJE7> [in Ukrainian]
3. Ukaz prezidenta Ukraїni “Pitannja Nacional'noї radi z vidnovlennja Ukraїni vid naslidkiv vijni [The Decree of the President of Ukraine “Issue of the National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War”]. *cutt.ly* Retrieved from <https://cutt.ly/RVEJfQY> [in Ukrainian].
4. Proekt «Planu vidnovlennja Ukraїni / Nacional'na rada z vidnovlennja Ukraїni vid naslidkiv vijni. [Project "Ukraine Recovery Plan / National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War]. *cutt.ly* Retrieved from <https://cutt.ly/YVEJxUI> [in Ukrainian].
5. Homej, O.D. (2021). Vzaemodija gromadjans'kogo suspil'sva ta organiv derzhavnoї vladi v umovah integracїї Ukraїni v ЄS [Interaction of civil society and state authorities in the context of Ukraine's integration into the EU]. *Candidate's thesis*. Kiїv: Nacional'nij institut strategichnih doslidzhen [in Ukrainian].